

daglig praksis, i tale, i landskabet og i samspillet med naboerne, hvilket forsyner islændingene med kollektive oplevelser og et ordforråd for, hvad det vil sige at være islænding. Kirsten Hastrup understreger dog, at det fælles ordforråd ikke udelukker individuelle fortolkninger af den islandske verden. Til gengæld må man som læser bemærke, at disse individuelle tolkninger kun optræder få steder i bogen og ofte som undtagelser, der bekræfter reglen. For Kirsten Hastrup er der ligeledes kun tale om individuelle forskelle, ikke om flere kulturelle verdener. Selv samfundets marginale grupper i fiskerbyerne bekræfter ifølge Hastrup opfattelsen af, at „det rigtige Island“ findes på landet.

Kirsten Hastrup reflekterer over forskellen mellem generaliserende teori og den mangfoldige empiriske virkelighed, og hun understreger, at logikken er indeholdt i teorien, ikke i menneskers hoveder, men at etnografer nødvendigvis må teoretisere og dermed generalisere. Denne diskussion er interessant og lærerig, men det fjerner ikke det faktum, at det er det enkelte billede, der står tilbage. Det er ikke ensbetydende med, at hun ikke har ret i mange af de forhold, hun påpeger, men hendes billede af den islandske verden kunne have fået større dynamik, hvis hun også havde vist punkter, hvor virkeligheden går imod teoriens logik.

Trods dette kritikpunkt udmærker *A Place Apart* sig ved at være en meget personlig bog, hvilket giver den nærvær og charme – især hvor man fornemmer forfatterens kærlighed til livet på landet og menneskene på gården Hali. Den personlige stil ses også i bogens titel og opbygning. *A Place Apart* henter sin titel og begyndelse fra et digt af W. H. Auden. I forening med Kirsten Hastrups anvendelse af musiske paralleller i sine forklaringer og opbygning (overskrifter som Prelude, Keys, Orchestration, Themes og Finale) giver det bogen et poetisk præg, som nok falder i tråd med tidens tendenser i forskningen. Det er med til at gøre bogen tiltalende, men har også den bivirkning, at man af og til mister tråden. Den poetiske tilgang har dog især det formål at understrege det individuelle i forfatterens holdninger og oplevelser af islandsk selvforståelse. Disse overvejelser indgår blandt andet som en del af Kirsten Hastrups svar på kritik af hendes tidligere bøger, hvor hun anvender kritikken som udgangspunkt for diskussioner om blandt andet feltarbejde, orientalisme og occidentalisme. Selv om det selvfølgelig er Kirsten

Hastrup, der vælger, hvilken kritik hun vil svare på, får man alligevel som læser et interessant indblik i diskussionerne på disse felter. Kirsten Hastrups skildring af den islandske verden er interessant på flere både faktuelle og teoretiske punkter, men især hendes mange refleksioner bør fremhæves som noget, der gør bogen læseværdig. Kirsten Hastrups overvejelser og stillingtagen til det, hun foretager sig som antropolog, har ikke blot interesse for antropologer, men for alle, der arbejder med at beskrive menneskelige samfund.

Christina Ax
Institut for Arkæologi & Etnologi
Københavns Universitet

TOBIAS HECHT: At Home in the Street. Street Children of Northeast Brazil. Cambridge: Cambridge University Press. 1998. ISBN 0-521-59869-9. Pris: £14.95 (pb). ISBN 0-521-59132-5. Pris: £40 (hb).

Tobias Hechts bog er baseret på i alt 16 måneders feltarbejde i det nordøstlige Brasilien blandt gadebørn og institutioner, som arbejder med børnene (sociale aktivister). At læse bogen er forfriskende, blandt andet fordi forfatteren på usentimental vis stiller en række relevante og kritiske spørgsmål til emnet „gadebørn“, som han besvarer gennem bogens 7 kapitler. For eksempel spørger han indledningsvis, hvordan det kan være, at gadebørn får så meget opmærksomhed fra medier samt nationale såvel som internationale sociale aktivister i betragtning af, at disse børn reelt udgør en relativt lille del af de tusindvis af sultende, lidende, misbrugte, forsømte og fattige børn, som bebor de brasilianske storbyer? Relevansen af dette spørgsmål bliver klar dels gennem forfatterens diskussion af, hvordan gadebørn er blevet synonyme med et problem, der bør elimineres, og dels gennem hans kritiske gennemgang af opgørelser over antallet af gadebørn i Brasilien, som han overbevisende argumenterer for er stærkt overdrevne.

I bogen undersøger Tobias Hecht ikke blot, hvad det er for nogle opfattelser af gadebørn, de forskellige sociale aktivister har etableret. I sin analyse udforsker han også, hvordan gadebørnene opfatter sig selv, og han demonstrerer vigtigheden i, at sociale aktivister inddrager børnenes selvopfattelser og egne perspektiver i forsøgene på at hjælpe børnene.

Forfatteren mener, at der i Brasilien hersker to typer af idealer for barndom, nemlig „nurtured childhood“ og „nurturing childhood“, som strukturerer den måde, hvorpå sociale aktivister tænker og arbejder med gadebørn. „Nurtured childhood“ refererer til over- og middelklassens børn, som han mener værdsættes for deres blotte tilstedeværelse i deres familier. Disse børns barndom karakteriserer han ud fra økonomisk overflod, leg, skolegang og fritid, der udspiller sig inden for nogle ekstremt beskyttede rammer. „Nurturing childhood“ karakteriserer Tobias Hecht som den barndom, man finder blandt de mange dårligt bemidlede familier i Brasiliens slumkvarterer, hvor børnene værdsættes for det, de præsterer, idet de forventes at arbejde for at tjene penge til familiens overlevelse, som ofte foregår på et økonomisk og socialt eksistensminimum.

I den forbindelse fremfører Tobias Hecht en interessant pointe. Han viser, hvordan de brasilianske organisationer, der arbejder med gadebørn, i deres programmer og inspireret af de to idealer for barndom forsøger at genskabe, hvad de betragter som gadebørnenes tabte barndom. De tilbyder med andre ord enten gadebørnene et alternativ til gaden, der baserer sig på en „nurtured childhood“, karakteriseret ved skolegang, overflod, leg, fritid, mangel på ansvar og en ekstrem beskyttelse eller en „nurturing childhood“, hvor den eneste rette vej væk fra gaden anses for at være en, hvor børnene arbejder sig ud af gadelivet og de dertilhørende dårlige vaner. For de sociale aktivister er den ideale barndom således ikke blot med til at definere „problemet“ gadebørn, det vil sige børn uden den rigtige barndom. De to idealer former også den indsats, diverse brasilianske institutioner yder over for børnene.

Anderledes forholder det sig med gadebørnenes selvopfattelse, som ganske vist relaterer sig til idealerne, men fra et ganske andet perspektiv. Børnenes selvopfattelse knytter an til, hvad forfatteren kalder „betraying motherdom“. Ifølge Tobias Hecht handler gadebørnenes skelnen mellem livet i hjemmet og livet på gaden ikke om deres respektive fysiske placeringer, men om deres relation til familien, hvilket overvejende er moderen eller matriarken. En interessant observation er, at gadebørnene oplever, at de svigter familien, netop fordi de ikke formår at leve op til idealet om at være arbejdende, altså børn med en „nurturing childhood“. Tværtimod lever de på gaden en tilværelse, der er afvigende fra idealet, og som

en konsekvens heraf betragter de sig selv som socialt forkerte børn. Tobias Hecht viser i sin analyse, at børnene giver sig selv skylden for at være på gaden, også selvom de faktisk er blevet smidt ud hjemmefra. Desuden påpeger han, at børnene anser sig selv som de eneste, der kan tage initiativet og ansvaret for at starte et liv væk fra gaden. Netop denne holdning fremhæver forfatteren som betydningsfuld for sociale aktivister, der tilbyder gadebørn at genetablere deres tabte barndom i form af en „nurtured“ eller „nurturing childhood“. Faktisk giver børnene udtryk for, at de betragter de forskellige tilbud fra sociale aktivister som tilbud, der kan være fordelagtige i et kort perspektiv, men ikke som en mulig vej væk fra gaden. Forfatteren får således demonstreret vigtigheden i at tage udgangspunkt i gadebørnenes eget perspektiv på tilværelsen.

Det er en banal pointe, der ikke desto mindre gang på gang overføres af folk, som beskæftiger sig med emnet. Følger man forfatterens argument til ende, er den eksisterende filantropiske indsats, som tilbyder gadebørn et alternativ til gadelivet, således på forhånd dømt til at mislykkes, netop fordi den tager ansvaret og initiativet fra børnene.

At gadebørn anser sig selv som ansvarlige for at skabe sig en anden tilværelse, er en interessant betragtning. Som læser savner man imidlertid information om, hvordan forfatteren når frem til denne pointe samt en forklaring på de tilfælde, hvor det alligevel lykkes de sociale aktivister at få børnene væk fra gaden.

I bogen påpeger Tobias Hecht meget rigtigt, at artikler, rapporter samt andet skriftligt materiale om gadebørn efterhånden har udviklet sig til en særlig genre. Genren er karakteriseret ved, at skribenterne i begyndelsen af deres tekst definerer problemet „gadebørn“, hvorefter følger et kort historisk rids og en beskrivelse af gadebørn og deres hverdag. Sædvanligvis er beskrivelsen baseret på statistiske redegørelser af den ene eller anden slags, krydret med en håndfuld livshistorier samt nogle følelsesladede eksempler på gadelivets grusomheder, der tydeligvis skal appellere til læserens medfølelse, forargelse og interesse. Bemærk at livshistorierne her oftest gør det ud for børnenes perspektiv! Prostitution, vold og tyveri er uundgåelige elementer i næsten enhver af disse analyser, der gerne ender med en række anbefalinger til ngo'er, kirkeorganisationer og andre institutioner, som arbejder med gadebørn i filantropisk øjemed.